

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ МЕТОДИКИ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНИХ ШТАБІВ

Статтю присвячено теоретичному обґрунтуванню методики розвитку комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів під час військово-професійної підготовки до участі у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки. З'ясовано, що методика розвитку комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів може бути успішно реалізована за умови впровадження спецкурсу «Основи службово-ділового спілкування». Встановлено, що поетапне вивчення тем спецкурсу під час навчально-аудиторної діяльності та застосування навчально-методичного комплексу, що ґрунтується на інноваційних технологіях інтерактивного навчання, є важливими педагогічними умовами ефективності розробленої методики.

Ключові слова: методика; розвиток; комунікативна компетентність; офіцер багатонаціонального штабу; етапи; форми; методи; навчальні прийоми; засоби навчання.

Постановка проблеми. Професійна діяльність офіцерів багатонаціональних штабів (далі – ОБНШ) передбачає постійні контакти, співробітництво, спільну діяльність та взаємодію у чітко регламентованих чи особливо важких умовах в іншомовному полікультурному середовищі. З огляду на це, зростає потреба у військових фахівцях з високим рівнем комунікативної компетентності, яка є однією з найважливіших характеристик їхньої загальної професійної компетентності. Ефективність розвитку комунікативної компетентності майбутніх ОБНШ під час військово-професійної підготовки до участі у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки (далі – МОПМБ) залежить від правильно підбраного педагогічного інструментарію, тобто методики розвитку комунікативної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки проблема дослідження саме комунікативної складової професійної компетентності військовослужбовців набула особливої актуальності. Так, різні напрями та аспекти комунікативної підготовки військових фахівців висвітлюються у роботах О. Волобуєвої, В. Гори, О. Єфімової, О. Лагодинського, В. Лазарева, О. Мамонової, В. Назаренка, А. Радванського, С. Тарасенка, О. Шумського. Однак, поза увагою вчених у галузі вищої військової освіти залишилася проблема методики розвитку комунікативної компетентності майбутніх ОБНШ, що й обумовлює **актуальність нашого дослідження.**

Мета статті – теоретично обґрунтувати методику розвитку комунікативної компетентності ОБНШ під час військово-професійної

підготовки до участі у МОПМБ.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури з проблеми дослідження; аналіз стану системи комунікативної підготовки майбутніх ОБНШ; узагальнення, систематизація, аналіз та інтерпретація отриманих теоретичних й емпіричних даних.

Виклад основного матеріалу. Методика розвитку комунікативної компетентності ОБНШ – це навчальна система, яка включає цілі, принципи, основні етапи, а також комплекс оптимально скомпонованих форм, методів та прийомів розвитку комунікативної компетентності ОБНШ під час військово-професійної підготовки до участі в МОПМБ. Водночас вона має задовольняти такі вимоги: системності, концептуальності й науковості, структурованості, керованості, відтворюваності, алгоритмічності, оптимальності витрат, можливості тиражування та перенесення в нові умови [12].

Ключовим компонентом реалізації методики розвитку комунікативної компетентності є методи навчання. Методи (від гр. *methodos* – спосіб пізнання, шлях дослідження) – це сукупність прийомів і способів психолого-педагогічного впливу на студентів, що спрямовані на розвиток у них творчого самостійного мислення, активізацію пізнавальної діяльності, формування творчих навичок і вмінь нестандартного розв'язання певних професійних проблем і вдосконалення навичок професійного спілкування [13].

Розробляючи методику розвитку комунікативної компетентності ОБНШ, ми взяли за основу найпоширенішу у дидактиці останніх десятиліть ХХ сторіччя класифікацію методів навчання, запропоновану Ю. Бабанським, та інтерактивні методи навчання.

Класифікація методів навчання за Ю. Бабанським вирізняється комплексним діяльнісно-процесуальним підходом, який враховує основні компоненти діяльності: мотиви, операції, дії, контроль та аналіз результатів. Учений виділяє три великі групи методів [6]: *методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності* (словесні, наочні, проблемно-пошукові, індуктивно-дедуктивні); *методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності* (пізнавальні ігри, навчальні дискусії, емоційний вплив педагогів, заохочення навчальної діяльності, покарання); *методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності* (опитування, письмові роботи, тестування, контрольні лабораторні роботи, контрольні практичні роботи, машинний контроль, самоконтроль).

У перебігу педагогічного експерименту було з'ясовано, що для досягнення основних цілей розробленої методики необхідно також використовувати інтерактивні технології навчання. Термін «інтерактивний» (від англ. *inter* – взаємний, *act* – діяти) означає здатність до взаємодії.

Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх його

учасників. Методи інтерактивного навчання передбачають моделювання професійних ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення навчально-професійних ситуацій і проблем на основі аналізу та оцінки.

На думку О. Сіроштан, методи інтерактивного навчання у вищих навчальних закладах – це способи цілеспрямованої взаємодії викладача і студентів, що мають за мету вирішення навчально-виховних завдань фахової підготовки майбутніх фахівців [8].

За С. Сисоевою інтерактивне навчання [7]:

- інтенсифікує процес розуміння, засвоєння й творчого застосування знань при вирішенні практичних завдань;

- підвищує мотивацію й залученість дорослих учнів до вирішення навчальних проблем, що дає емоційний поштовх до наступної пошукової активності суб'єктів навчання;

- дає досвід встановлення контакту, взаємозалежних ціннісно-змістовних відносин зі світом (культурою, природою), людьми й самим собою – досвід діалогічної навчальної діяльності;

- забезпечує не тільки приріст знань, умінь, навичок, способів діяльності й комунікації, але й є необхідною умовою для становлення й удосконалювання професійної компетентності через включення учасників освітнього процесу в осмислене переживання діяльності.

Вагомий внесок у дослідження технологій інтерактивного навчання здійснила О. Пометун. Науковець виділяє інтерактивні технології кооперативного навчання (робота в парах, трійках, малих групах; «Карусель», «Акваріум»); інтерактивні технології колективно-групового навчання («Мікрофон», «Незакінчені речення», «Мозковий штурм», «Ажурна пилка», «Кейс-метод», «Дерево рішень» тощо); інтерактивні технології ситуативного моделювання (симуляції, імітаційні та ділові ігри); інтерактивні технології опрацювання дискусійних питань (метод «ПРЕС», дискусія, дебати тощо) [10].

Отже, використання інтерактивних методів навчання у процесі розвитку комунікативної компетентності ОБНШ забезпечує поступовий перехід від набуття теоретичних знань з основ службово-ділового спілкування та розширення діапазону службово-ділової лексики до розвитку умінь та навичок професійного спілкування в умовах роботи у багатонаціональному штабі. Також інтерактивне навчання стимулює когнітивні процеси, сприяє активізації навчально-пізнавального процесу, формуванню глибокої внутрішньої мотивації, надає можливості для інтелектуального та творчого розвитку, вияву ініціативи, розвиває професійні та комунікативні вміння майбутніх ОБНШ.

У ході педагогічного експерименту було з'ясовано, що методика розвитку комунікативної компетентності ОБНШ може бути успішно реалізована за умови запровадження спецкурсу «Основи службово-ділового спілкування». Основними завданнями спецкурсу є ознайомлення слухачів із теоретичними знаннями про основні закони, принципи та засоби службово-

ділового спілкування, а також практичне оволодіння офіцерами уміннями і навичками проведення таких основних видів службово-ділової взаємодії, як брифінги, військові переговори, ділові зустрічі, ділові бесіди, телефонні розмови та радіообмін.

Ми пропонуємо включити до спецкурсу «Основи службово-ділового спілкування» такі теми: 1. Вступне заняття – діагностичний тренінг. 2. «Загальні основи службово-ділового спілкування». 3. «Ділові зустрічі». 4. «Військові брифінги». 5. «Військові переговори». 6. «Телефонні розмови. Радіо-обмін».

Спецкурс починається вступним заняттям, що має мотиваційно-діагностичний характер. Основна мета – стимулювання інтересу слухачів до розвитку їхньої комунікативної компетентності та активізація навчально-пізнавальної діяльності. Слухачам пропонується добірка діагностичних тестів, спрямованих на дослідження їхніх особистісних комунікативних характеристик. З метою визначення рівня сформованості когнітивного та поведінково-діяльнісного компонента комунікативної компетентності слухачі виконують узагальнений навчальний тест на виявлення рівня знань про сутність, функції та основні закони спілкування взагалі та професійного зокрема, особливості та основні види службово-ділового спілкування; тести на визначення стилю ділового спілкування під час проведення переговорів та виявлення лінії поведінки на брифінгах (переговорах, нарадах тощо).

На нашу думку, найбільш ефективними формами організації навчально-аудиторної діяльності під час вивчення спецкурсу «Основи службово-ділового спілкування» є семінарські та практичні заняття. Ми пропонуємо здійснювати вивчення кожної теми у три етапи: *теоретичний, практичний та творчо-продуктивний*. Тривалість та методика навчання на різних етапах під час вивчення різних тем різняться в залежності від змістового компонента та особливостей вивчення теми.

Мета *теоретичного блоку* – розширити та поглибити теоретичні знання майбутніх ОБНШ про комунікацію, основи професійного спілкування, основні види службово-ділового спілкування та особливості їх проведення.

Основною формою організації навчального процесу є семінарське аудиторне заняття. Семінарські заняття – це вид навчальних практичних занять у вищих навчальних закладах, який передбачає самостійне вивчення студентами окремих питань чи тем дисципліни з подальшим відповідним оформленням матеріалу у вигляді реферату, доповіді чи у якийсь інший спосіб презентації вивченої теми.

Відповідно до завдань і змісту, в сучасній вищій школі виділяють семінарські заняття таких типів: просемінар, власне семінар, спеціальний семінар, семінар-практикум. Найпоширенішими серед власне семінарських занять вважаються такі види: семінар-диспут (дискусія), семінар-розгорнута бесіда, семінар-повідь (повідомлення), семінар-«круглий стіл», семінар-«мозковий штурм», семінар-конференція, семінар-прес-конференція, коментоване читання, обговорення рефератів і творчих письмових робіт,

семінар-розв'язування задачі [11].

Ми вважаємо, що під час вивчення тем «Загальні основи службово-ділового спілкування», «Ділові зустрічі», «Військові брифінги», «Військові переговори» найбільш результативними є семінар-прес-конференція та підсумкове семінарське заняття у вигляді «Брейн-рингу» з подальшим виконанням контрольного тесту на підсумковому етапі. Тема «Телефонні розмови. Радіообмін» не потребує глибокого теоретичного опрацювання, тому на цьому етапі ми рекомендуємо семінар-розгорнуту бесіду.

Ми рекомендуємо проводити семінар-прес-конференцію у вигляді змагання. Слухачі заздалегідь малими групами готують доповіді та презентації PowerPoint з питань, передбачених планом семінару. Кожна група за підсумками всього заняття отримує певну кількість балів. За спеціально розробленими заздалегідь критеріями оцінюється зміст доповідей, якість презентацій, манера виступу. Після виступів доповідачам з кожної групи ставляться запитання, як це має місце на прес-конференціях. У кінці заняття проводиться підсумкова групова дискусія щодо найбільш проблемних дискусійних питань за темою.

Друге семінарське заняття складається з двох частин. Перша частина проводиться за методикою «Брейн-рингу» у вигляді інтелектуальної розминки. Для більш детального розгляду теоретичного матеріалу навчальні питання розбиваються на більш прості. Слухачі перед семінаром поділяються на дві групи. Командам по черзі задаються запитання і надається час на підготовку відповіді до 10 секунд. У кожній групі призначається «капітан команди», який визначає готовність слухачів відповісти на поставлене питання, встановлює черговість доповідачів та оповіщає керівника заняття про готовність визначеного слухача до відповіді. Для оцінки відповідей із кола найбільш підготовлених слухачів призначається декілька експертів, які під керівництвом викладача визначають правильність та повноту відповіді. Друга частина цього семінарського заняття є підсумковим етапом теоретичного блоку і закінчується виконанням контрольного тесту на визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу за темою заняття.

Отже, основними методами навчання на теоретичному етапі є самостійна робота слухачів з навчально-методичними матеріалами, пізнавальні ігри – «Прес-конференція», «Брейн-ринг», навчальна бесіда, навчальна дискусія, метод усного контролю та самоконтролю, метод письмового контролю – виконання перевірочних тестів на визначення рівня засвоєння слухачами теоретичного матеріалу.

Практичний етап спрямований на підготовку слухачів до безпосереднього проведення різних видів службово-ділової взаємодії: розвиток умінь успішно проводити різні їх структурні частини (вступ, основна частина, заключна частина тощо); засвоєння типових мовленнєвих фраз (Signpost language), що сигналізують про початок та закінчення різних структурних елементів та дають можливість зробити мовлення доповідача точним, лаконічним та зрозумілим; засвоєння знань щодо вдалого

використання наочних та технічних засобів презентації матеріалу; оволодіння знаннями та вміннями культури ділового мовлення.

Основною формою навчання на практичному етапі є практичне заняття. Практичне заняття (від лат. *practicos* – діяльний) – форма навчального заняття, в ході якої викладач організовує розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентами відповідно сформульованих завдань [3]. Поряд із лекційним і семінарським, практичне заняття є однією з основних організаційних форм навчання у вищих навчальних закладах.

Спецкурс «Основи службово-ділового спілкування» має певні особливості, а саме:

- 1) навчання здійснюється англійською мовою;
- 2) основними завданнями спецкурсу є:
 - оволодіння теоретичним матеріалом;
 - розвиток загальних та специфічних комунікативних умінь та навичок професійного спілкування;
 - розвиток умінь та навичок іншомовного службово-ділового мовлення.

Тому з огляду на специфіку навчального матеріалу та цілі навчання, практичні заняття під час вивчення спецкурсу «Основи службово-ділового спілкування» поєднують у собі елементи традиційних практичних занять дисциплін гуманітарного циклу та практичних занять вивчення іноземної мови.

Слід розрізнити поаспектні і комбіновані практичні заняття іноземної мови. До поаспектних належать такі методичні варіанти практичних занять, у яких має місце повне домінування якогось одного виду мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо) чи мовного матеріалу (лексика, граматики, фонетика). На комбінованому практичному занятті має місце поєднання одразу кількох аспектів. Поаспектний поділ практичних занять переважає в мовних вищих навчальних закладах, комбіновані практичні заняття переважають у немовних вищих навчальних закладах.

Враховуючи специфіку спецкурсу «Основи службово-ділового спілкування», основною формою організації навчання на практичному етапі засвоєння кожної теми є комбіновані практичні заняття з розвитку усного службово-ділового мовлення з основним спрямуванням на засвоєння знань про особливості основних видів службово-ділової взаємодії, на активне засвоєння службово-ділової лексики та розвиток умінь і навичок проведення основних видів службово-ділового спілкування (військові брифінги, військові переговори, ділові зустрічі, телефонні розмови).

Методика розвитку комунікативної компетентності ОБНШ на практичних заняттях спецкурсу ґрунтується на навчальних прийомах комунікативної методики вивчення іноземних мов (О. Леонт'єв, І. Зимня, Ю. Пассов, С. Шатілов, Г. Рогова), що зосереджує основну увагу на практиці спілкування, зокрема навчання мовлення і сприймання мови на слух.

Найбільш ефективним методом реалізації цілей навчання під час практичного блоку ми вважаємо метод вправ. Вправа – це спеціально організоване в навчальних умовах багаторазове виконання окремих операцій, дій чи діяльності з метою оволодіння ними або їх удосконалення [4]. Система вправ є основним чинником, який забезпечує засвоєння мовних та мовленнєвих знань, розвиток відповідних умінь та навичок. Н. Гез трактує систему вправ як організацію взаємопов'язаних навчальних дій, розміщених у порядку наростання мовленнєвих або операційних труднощів з урахуванням послідовності становлення мовленнєвих умінь, навичок і характеру існуючих актів мовлення [1, с. 31].

Виходячи з вищезазначеного, під системою вправ для опрацювання навчального матеріалу на практичному етапі вивчення тем спецкурсу «Основи службово-ділового спілкування» розуміємо сукупність необхідних типів і видів вправ, які виконуються у певній послідовності з метою розвитку умінь та формування навичок проведення різних видів службово-ділової взаємодії ОБНШ.

У сучасній методиці викладання іноземних мов не існує єдиної загальної класифікації вправ. У дослідженні ми спиралися на критерії класифікації вправ, запропонованих С. Ніколаєвою і Н. Скляренко [9], а саме: 1) за спрямованістю вправи на прийом чи видачу інформації (рецептивні, репродуктивні, рецептивно-репродуктивні, рецептивно-продуктивні та продуктивні); 2) за ступенем комунікативності (комунікативні (мовленнєві), умовно-комунікативні (умовно-мовленнєві) та некомунікативні (мовні)); 3) за характером виконання (усні, письмові); 4) за участю рідної та іноземної мови; 5) за функцією у навчальному процесі (тренувальні, контрольні).

На практичному етапі вивчення тем спецкурсу «Основи службово-ділового спілкування» переважають рецептивно-репродуктивні вправи некомунікативного та умовно-комунікативного характеру.

Рецептивні вправи направлені на сприймання та розуміння висловлювань. У репродуктивних вправах учень відтворює повністю або із змінами сприйнятий ним матеріал. Всі репродуктивні вправи, в основному, є рецептивно-репродуктивними, так як спочатку слухач сприймає інформацію, а вже потім репродукує.

Некомунікативні вправи є підготовчими та спрямовані на засвоєння мовленнєвих фраз, характерних для різних видів службово-ділової взаємодії (Signpost Language); лексичних засобів для логічної презентації інформації, зображеної на слайдах; особливостей вимови різних розрядів числівників, що є необхідним під час презентації інформації; особливостей аналізу та опису діаграм тощо. Некомунікативні вправи прийнято називати мовними, оскільки слухачі виконують дії з мовним матеріалом поза ситуацією мовлення, приділяючи значну увагу формі. Умовно-комунікативні вправи характеризуються наявністю мовленнєвого завдання і ситуативністю. Вони спрямовані на розвиток навичок – дають можливість тренувати мовний матеріал в умовній комунікації. Відсоток вправ умовно-комунікативного

характеру на практичному етапі – незначний. Це вправи такого формату – відповіді на запитання, обговорення текстів, обговорення певної ситуації за темою.

За характером виконання до нашої системи входять як усні, так і письмові вправи. За участю рідної та іноземної мови представлені лише вправи іноземною мовою; за функцією у навчальному процесі – тренувальні вправи, оскільки ми розглядаємо практичний блок як підготовчий, що має на меті формування та розвиток відповідних комунікативних умінь та навичок проводити різні види службово-ділової взаємодії.

Творчо-продуктивний етап спрямований на закріплення знань щодо особливостей військових брифінгів, переговорів, робочих зустрічей, телефонних розмов та радіообміну, розвиток умінь та навичок їх безпосереднього проведення. Цей етап поєднує навчальну та контрольну-оціночну функції навчання, оскільки є тренувальним і водночас підсумковим етапом у системі розвитку умінь проведення основних видів службово-ділової взаємодії ОБНШ.

Основною формою організації навчально-аудиторної діяльності є практичні заняття, на яких переважають вправи комунікативного характеру, що спрямовані на розвиток вмінь і є спеціально організованою формою спілкування, де учень реалізує акт мовленнєвої діяльності англійською мовою. Основними методами навчання є метод «Мозковий штурм», ділова гра (далі – ДГ), метод «Круглий стіл», метод контролю та самоконтролю.

Провідним методом навчання під час творчо-продуктивного блоку є ДГ. На думку науковців Н. Костриці, В. Свистун, В. Ягупова, сутність ДГ полягає у відтворенні предметного і соціального змісту конкретної професійної діяльності, моделюванні основних умов і системи відносин, які є характерними для цієї діяльності [2, с. 15].

ДГ із використанням іноземної мови – це навчальний прийом, що охоплює практичне заняття чи цикл практичних занять та моделює різні аспекти професійної діяльності слухачів і забезпечує умови комплексного використання набутих ними знань з предмета професійної діяльності, вдосконалення загальних та професійних компетентностей, а також більш повне оволодіння іноземною мовою як засобом професійного спілкування [5].

В. Свистун серед інших функцій ДГ (навчальна, розвивальна, психотехнічна, релаксаційна, дозвільна) виділяє *комунікативну*, що сприяє формуванню та розвитку основних навичок та вмінь спілкування, взаємодії, висловлювання думок тощо. На думку дослідниці, методика проведення ДГ має різнобічний і динамічний характер і проводиться за певною моделлю: підготовка учасників гри, вивчення ситуації, проведення інструктажу, проведення гри, аналіз, обговорення та оцінювання гри [2].

Ми розробили детальну організаційну структуру підготовки та проведення ДГ під час вивчення тем спецкурсу. Методика та структура ДГ «Військовий брифінг», «Військові переговори», «Робоча зустріч»,

«Телефонна розмова», «Радіообмін» різняться, що обумовлено специфічними особливостями різних видів службово-ділової взаємодії.

Для прикладу опишемо методику проведення ДГ «Брифінг» (табл. 1). ДГ проводиться у три етапи (підготовчий, виконавчий та аналітико-підсумковий) і має чотири блоки. В свою чергу підготовчий етап складається з організаційно-методичного блоку (передбачає власне позааудиторну підготовчу роботу викладача до проведення практичного заняття) та доігрового блоку (передбачає аудиторну навчальну роботу викладача та слухачів по підготовці до проведення брифінгу та триває 90 хвилин). Етап проведення (ігровий блок) охоплює власне сам процес ДГ та передбачає безпосереднє проведення певного виду службово-ділової взаємодії чи його структурного елементу. На етапі аналізу та підведення підсумків (пост-ігровий блок) має місце оцінювання, самооцінювання, формулювання рекомендацій. Два останніх етапи відбуваються на останньому практичному занятті тривалістю 90 хвилин.

Власне процес ДГ «Брифінг» у межах аудиторного навчального часу триває у два етапи – етап підготовки (90 хвилин) і етап проведення та аналізу (90 хвилин). Тому, з огляду на специфіку брифінгу як виду службово-ділової взаємодії та особливості методики проведення практичних занять на творчо-продуктивному етапі, у нашій авторській методиці ми характеризуємо підготовку та проведення брифінгу як двоетапну імітаційну ДГ із залученням одного провідного та декількох другорядних гравців. За своїми цілями – це дидактична ДГ-співробітництво із використанням опори (слайди за темою брифінгу).

Таблиця 1

Етапи організації та проведення ДГ «Брифінг»

І. ЕТАП ПІДГОТОВКИ	
ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ БЛОК	<p>1) Аналіз основних організаційних елементів ДГ-брифінгу:</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначення теми, загальної навчальної мети, конкретних цілей та завдань ДГ; - визначення етапів ДГ, регламентація часу; - визначення можливостей групи; - визначення необхідного технічного та методичного забезпечення ДГ; - визначення критеріїв оцінювання. <p>2) Розробка сценарію ДГ-брифінгу:</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначення складу, завдань гравців, типу їх взаємодії; - визначення послідовності дій; - визначення правил гри. <p>3) Складання плану ДГ-брифінгу.</p> <p>4) Складання загального опису ДГ-брифінгу.</p> <p>5) Підготовка та складання інструкцій.</p> <p>6) Підготовка матеріального забезпечення:</p> <ul style="list-style-type: none"> - технічного: комп'ютер, інтерактивна дошка тощо; - методичного: посібники, засоби наочності, матеріали-опори тощо.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ розробка ДГ ➤ позааудиторна методична робота викладача 	
ДО-ІГРОВИЙ	1) Організаційний момент (вступне слово викладача та

<p align="center">БЛОК</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ підготовка до ДГ-брифінгу ➤ аудиторна навчальна робота викладача та слухачів ➤ час – 90 хв. 	<p>організаційні вказівки).</p> <ol style="list-style-type: none"> 2) Повідомлення теми, мети та основних навчальних пунктів заняття. 3) Проведення інструктажу щодо підготовки до ДГ-брифінгу. 5) Уточнення вимог до ДГ-брифінгу, її регламенту. 6) Розподіл слухачів на міні-групи (4-5 осіб). 7) Видача учасникам гри пакету матеріалів необхідних для вирішення дидактичної проблеми (завдання, критерії оцінювання; інше необхідне обладнання). 9) Вивчення дидактичної ситуації міні-групами із застосуванням методу «Мозковий штурм»: <ul style="list-style-type: none"> - групове обговорення та аналіз проблемної ситуації; - визначення переваг та недоліків різних варіантів вирішення проблеми; - збирання додаткової інформації, опрацювання необхідних матеріалів та підготовка навчально-методичної бази; 10) Розподілення ролей всередині групи – командир, доповідач та учасники брифінгу. 11) Складання плану та тексту брифінгу. 12) Підготовка презентації PowerPoint за матеріалами брифінгу. 13) Підготовка переліку питань за тематикою брифінгу.
	<p>II. ЕТАП ПРОВЕДЕННЯ (виконавчий)</p>
<p align="center">ІГРОВИЙ БЛОК</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ власне ДГ ➤ аудиторна навчальна робота викладача та слухачів ➤ час – 90 хв. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Організаційний момент (вступне слово викладача та організаційні вказівки). 2) Повідомлення теми, мети та основних навчальних пунктів заняття. 3) Проведення інструктажу щодо ходу ДГ-брифінгу та послідовності виступів. 5) Уточнення правил ДГ-брифінгу, її регламенту. 6) Забезпечення учасників всіма необхідними матеріалами та бланками-критеріями оцінювання. 7) Процес гри (керівництво командира, виступ доповідача, запитання). 8) Контроль викладача за процедурою гри. 9) Аналіз виступів міні-групами, оцінювання, самооцінювання (занесення інформації у бланки оцінювання). 10) Міні-дискусія у вигляді «круглого столу» по міні-групам на визначення оптимального вирішення проблеми, що доповідалась.
	<p>III. ЕТАП АНАЛІЗУ Й ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ</p>
<p align="center">ПОСТ-ІГРОВИЙ БЛОК</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Підведення підсумків: <ul style="list-style-type: none"> - підбиття балів за результатами оцінювання (аналіз бланків оцінювання); 2) Саморефлексія, аналіз: <ul style="list-style-type: none"> - самооцінювання кожною з міні-груп власної діяльності під час ДГ-брифінгу (що вдалося, що не вдалося); 3) Процедурний та мовний аналіз діяльності слухачів викладачем (загалом по групі).

Головними засобами навчання розробленої методики розвитку комунікативної компетентності ОБНШ є навчальний посібник «Брифінг як основний вид службово-ділової взаємодії офіцерів багатонаціональних штабів», навчально-методичні матеріали за темами спецкурсу, технічні засоби навчання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підвищення рівня розвитку комунікативної компетентності майбутніх ОБНШ є надзвичайно актуальною педагогічною проблемою сучасної військової освіти та вимагає застосування спеціально розробленої методики навчання. На нашу думку, розроблена методика розвитку комунікативної компетентності ОБНШ може бути ефективно реалізована під час вивчення спецкурсу «Основи службово-ділового спілкування». Основними формами навчання під час вивчення спецкурсу є семінарські та практичні заняття. Для досягнення основних цілей та завдань методики розвитку комунікативної компетентності ОБНШ рекомендовано застосування таких основних методів та прийомів навчання, як самостійна робота слухачів з навчально-методичними матеріалами, пізнавальні ігри – «Прес-конференція», «Брейн-ринг», метод «Мозковий штурм», метод «Круглий стіл», навчальна бесіда, навчальна дискусія, метод усного контролю та самоконтролю, метод письмового контролю. Поетапне вивчення тем спецкурсу під час навчально-аудиторної діяльності та використання навчально-методичного комплексу, що ґрунтується на інноваційних технологіях інтерактивного навчання, є важливими педагогічними умовами ефективності розробленої методики розвитку комунікативної компетентності ОБНШ.

Дослідження рівнів та критеріїв оцінювання розвиненості комунікативної компетентності майбутніх ОБНШ під час військово-професійної підготовки до участі у МОПМБ є перспективою наших подальших наукових розвідок у цьому напрямі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гез Н. И. Система упражнений и последовательность развития речевых умений и навыков / Н. И. Гез // Иностранные языки в школе. – 1969. – № 6. – С. 29–40.
2. Костриця Н. М. Ділові ігри в підготовці фахівців до управлінської діяльності: навч.-метод. посіб. / Н. М. Костриця, В. І. Свистун, В. В. Ягупов. – К.: Наук. метод. центр аграрної освіти, 2005. – 53 с.
3. Кузмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / А. І. Кузмінський. – К.: Знання, 2005. – 302 с.
4. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколасової. – 2-е вид., випр. і перероб. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
5. Методичні рекомендації до організації та проведення ділових ігор на заняттях з іноземної мови у технічних університетах [Електронний ресурс]: / Уклад.: Ю. О. Гайденко. – К.: НТУУ «КПІ», 2016. – 86 с.
6. Педагогіка: учеб. пособ. для педагогических институтов / под ред. Ю. К. Бабанского. – 2-е изд., доп. и перераб. – М.: Просвещение, 1988. – 479 с.

7. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навч.-метод. посіб. / Сисоєва С. О.; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. – К.: ВД «ЕКМО», 2011. – 320 с.
8. Сіроштан О. В. Інтерактивні методи навчання в процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників / О. В. Сіроштан // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2012. – № 1. – С. 85-90.
9. Склярєнко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмій / Н. К. Склярєнко // Іноземні мови. – 1999. – № 3. – С. 3–8.
10. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пирожєнко; за ред. О. І. Пометун. – К.: Видавництво. А. С. К., 2004. – 192 с.
11. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К.: «Академвидав», 2006. – 352 с.
12. Шалигіна Н. П. Науково-теоретичні засади методики розвитку комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів / Н. П. Шалигіна. // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. – 2017. – №1 (13). – С. 314–326.
13. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посіб. / В. В. Ягупов. – К.: Либідь, 2003. – 560 с.

REFERENCES

1. Gez, N. I. (1969). Sistema uprazhnenij i posledovatel'nost' razvitija rechevyh umenij i navykov [The system of exercises and the sequence of development of speech skills]. *Inostrannye jazyki v shkole*, 6, 29–40 (in Russian).
2. Kostyrytsia, N. M. (2005). Dilovi ihry v pidhotovtsi fakhivtsiv do upravlinskoj diialnosti: navch.-metod. posib. [Business games in preparation of specialists for management activity: teaching method. manual]. K.: Nauk. metod. tsentr ahrarnoi osvity (in Ukrainian).
3. Kuzminskyi, A. I. (2005). Pedahohika vyshchoi shkoly: navch. posib. [Pedagogy of higher education: teaching manual]. K.: Znannia (in Ukrainian).
4. Nikolaieva, S. Yu. (Ed.). (2002). Metodyka vykladannia inozemnykh mov u serednikh navchalnykh zakladakh: pidruchnyk [Methods of teaching foreign languages in secondary schools: textbook]. K.: Lenvit (in Ukrainian).
5. Haidenko, Yu. O. (2016). Metodychni rekomendatsii do orhanizatsii ta provedennia dilovykh ihor na zaniattiakh z inozemnoi movy u tekhnichnykh universytetakh [Elektronnyi resurs] [Methodical recommendations for organizing and conducting business games in foreign language classes at technical universities [Electronic resource]]. K.: NTUU «KPI» (in Ukrainian).
6. Babanskij Ju. K. (Ed.). (1988). Pedagogika: ucheb. posob. dlja pedagogicheskikh institutov [Pedagogy: learning guide for pedagogical institutes]. M.: Prosveshhenie (in Russian).
7. Sysoieva, S. O. (2011). Interaktyvni tekhnolohii navchannia doroslykh: navch.-metod. posib. [Interactive learning technologies for adults: teaching method. manual]. NAPN Ukrainy, In-t pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh – National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of Pedagogical Education and Adult Education. – K.: VD «ЕКМО» (in Ukrainian).
8. Siroshatan, O. V. (2012). Interaktyvni metody navchannia v protsesi profesiinoi pidhotovky maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv [Interactive teaching methods in the process of training future social workers]. *Sotsialna pedahohika: teoriia ta praktyka*, 1, 85-90 (in Ukrainian).
9. Skliarenko, N. K. (1999). Suchasni vymohy do vprav dlia formuvannia inshomovnykh movlennievnykh navychok i vmin [Modern requirements for exercises for the formation of foreign language skills and abilities]. *Inozemni movy*, 3, 3–8 (in Ukrainian).
10. Pometun, O. I. (Ed.). (2004). Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnolohii navchannia: nauk.-metod. posib. [Modern lesson. Interactive Learning Technologies: scientific and method. manual]. K.: Vydavnytstvo. A. S. K. (in Ukrainian).
11. Fitsula, M. M. (2006). Pedahohika vyshchoi shkoly: navch. posib. [Pedagogy of higher

education: teaching. manual]. К.: «Akademvydav» (in Ukrainian).

12. Shalyhina, N. P. (2017). Naukovo-teoretychni zasady metodyky rozvytku komunikativnoi kompetentnosti ofitseriv bahatonatsionalnykh shtabiv [Scientific and theoretical framework of the methodology for the development of multinational staff officers' communicative competence]. Osvita doroslykh: teoriia, dosvid, perspektyvy, 1 (13), 314–326 (in Ukrainian).

13. Yahupov, V. V. (2003). Pedahohika: navch. posib.[Pedagogy: teaching manual]. К.: Lybid (in Ukrainian).

РЕЗЮМЕ

Наталья Шалыгина,

Учебно-научный центр иностранных языков
Национального университета обороны Украины
имени Ивана Черняховского

Практические аспекты методики развития коммуникативной компетентности офицеров многонациональных штабов

Статья посвящена теоретическому обоснованию методики развития коммуникативной компетентности офицеров многонациональных штабов во время военно-профессиональной подготовки к участию в международных операциях по поддержанию мира и безопасности. Выяснено, что методика развития коммуникативной компетентности офицеров многонациональных штабов может быть успешно реализована при условии введения спецкурса «Основы служебно-делового общения». Установлено, что поэтапное изучение тем спецкурса во время учебно-аудиторной деятельности и применение учебно-методического комплекса, который основан на инновационных технологиях интерактивного обучения, являются важными педагогическими условиями эффективности разработанной методики.

Ключевые слова: методика; развитие; коммуникативная компетентность; офицер многонационального штаба; этапы; формы; методы; учебные приемы; средства обучения.

SUMMARY

Natalia Shalyhina,

Scientific and Training Center of Foreign Languages,
National Defense University of Ukraine
named after Ivan Cherniakhovskyi

Practical aspects of the methodology for developing the communicative competence of officers of multinational staffs

Introduction. *Professional activities of multinational staff officers provide for permanent contacts, cooperation, joint activities and interaction in clearly regulated or particularly difficult conditions in a foreign-language multicultural environment. In view of this, there is a growing need for military specialists with a high level of communicative competence.*

Purpose. *The purpose of the article is to theoretically substantiate the methodology for developing the communicative competence of multinational staff officers during their military training for the participation in the international operations for the maintenance of peace and security.*

Methods of research. *Analysis of scientific literature on the research problem; analysis of the current state of the system of communicative training of future multinational staff officers; generalization, systematization, analysis and interpretation of the obtained theoretical and*

empirical data.

Results. *It has been ascertained that the methodology for developing the communicative competence of multinational staff officers can be successfully implemented provided the specialized course “Fundamentals of military communication” is introduced. It has been researched that the study of the topics of the specialized course on a phased basis and the application of the teaching-methodical complex, which is based on the innovative technologies of interactive learning, are important pedagogical conditions of the effectiveness of the developed methodology.*

Originality. *For the first time, the methodology for developing the communicative competence of multinational staff officers has been theoretically substantiated. The teaching and methodical support for a specialized course “Fundamentals of military communication” has been developed.*

Conclusion. *The study of the levels and criteria for assessing the development of communicative competence of future multinational staff officers during their military training to participate in the international operations for the maintenance of peace and security is the prospect of our further research in this direction.*

Key words: *methodology; development; communicative competence; multinational staff officer; phases; forms; methods; teaching methods; teaching aids.*